

7. Памятники древнерусского канонического права : Ч. 1 : (Памятники XI-XV в.) / Ред. А. С. Павлов. – 2-е изд. – СПб. : Тип. М. А. Александрова, 1908. – 1472 с.
8. Суворов Н.С. Памяти А.С. Павлова // Богословский вестник. Т. V. Вып. 4. 1898. С. 831.

Ключові слова: наукова та педагогічна діяльність О.С. Павлова, церковне право, історія церковного права в освітньому процесі.

Ключевые слова: научная и педагогическая деятельность А.С. Павлова, церковное право, история церковного права в образовательном процессе.

Key words: scientific and pedagogical activity A.S. Pavlova, church law, the history of church law in the educational process.

КОРНІЄНКО ІРИНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент*

ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТУРИ У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ Є.В. ВАСЬКОВСЬКОГО

Євген Володимирович Васьковський вдало поєднував здібності не тільки видатного ученого, педагога, адміністратора вищої школи та теоретика, але й практика адвокатури. Є. В. Васьковський багато років працював як адвокат (спочатку помічником присяжного повіреного, пізніше – присяжним повіреним) із цивільних справ. Професійний інтерес в удосконаленні правового становища адвоката зумовив його звернення до історії та сучасного стану адвокатури у різних країнах світу [1].

Зважаючи на прихильність Є. В. Васьковського позитивістській доктрині, свої дослідження у правознавчій сфері він розпочав з історико-правового сюжету, а саме – з аналізу історичного досвіду формування адвокатури та її сучасного стану у різних країнах світу. На його думку, адвокатура, як явище юридичне, а, отже, соціальне, є предметом дослідження і теоретичної науки (юриспруденції), і практичної науки (юридичної політики), причому остання у своїх висновках має спиратися на першу. Тому його наукове дослідження адвокатури складається з теоретичної (дослідження причин процвітання та занепаду адвокатури) і практичної (визначення бажаної організації адвокатури) частин. Перша частина, у свою чергу, поділяється на два відділи: 1) індуктивне вивчення фактів і 2) дедуктивну перевірку. Останній компонент дослідження Є. В. Васьковський вважав за доцільне поєднати з визначенням ідеалу організації адвокатури. Внаслідок цього, зміст його праці розпався на дві частини: 1) індуктивну, названу ним «нарисом загальної організації адвокатури» і 2) дедуктивну, а разом з тим і прикладну під заголовком «дослідження принципів організації адвокатури» [2, с. VII-VIII].

При написанні магістерської дисертації «Організація адвокатури» автором було використано велику кількість першоджерел та наукової літератури – усього ним зроблено більше 1300 посилань на них. Це свідчить про сумлінність та наукову ерудицію автора. Окрім зазначеного, слід також додати, що Є. В. Васьковським було проаналізовано сучасний стан інституту адвокатури у двадцяти чотирьох країнах світу, у тому числі в Російській імперії.

Якщо більш детально розглянути перелік використаних джерел літератури в магістерській дисертації Є. В. Васьковського, то можна зробити висновок про те, наскільки була кропіткою праця автора і наскільки є багатою джерельна база його наукового творіння. Так, для написання своєї наукової роботи дослідник дуже ретельно вивчив та використав законодавство у сфері кримінального права, цивільно-процесуального права, кримінально-процесуального права, зокрема, Статут кримінального судочинства 1864 р. Крім практично вичерпної бази нормативно-правових актів та правових пам'яток, праця Є. В. Васьковського містить посилання на велику кількість історичних та юридичних наукових видань, причому не тільки вітчизняних, але й іноземних дослідників.

До сказаного слід додати, що значний перелік використаних іноземних джерел автор перекладав з інших мов на російську. Це не було для Євгена Володимировича перепоною, адже, як було вказано у попередньому розділі, учений знав багато мов, зокрема, німецьку, польську, французьку, італійську. Так, у списку використаної у його науковій праці літератури можна побачити твори німецьких, французьких, англійських, польських авторів. Всі використані при написанні магістерської дисертації наукові твори належать до великого і малого жанрів наукової літератури. Тут можна зустріти і монографії, і енциклопедії, словники, посібники (крупний жанр наукової літератури). Також у списку використаних Є. В. Васьковським джерел літератури можна знайти статті в періодичних виданнях, рецензії, огляди, хроніки (малий жанр наукової літератури). У тексті можна знайти навіть посилання на Іліаду – кіклічну поему, що є найдавнішою зі збережених пам'яток грецької літератури і складається із численних сказань Стародавньої Греції про подвиги стародавніх героїв.

У списку літератури є наукові праці не тільки у сфері організації адвокатури, але й праці з логіки. Так, автор часто робить посилання на Джона Стюарта Мілля – британського філософа, економіста та політичного діяча, а саме на його «Систему логіки». У тексті «Організації адвокатури» Є. В. Васьковського можна також знайти посилання на праці з логіки знаменитого англійського психолога та філософа Олександра Бена, який був послідовником Дж. Ст. Мілля. Окрім зазначених авторів, Є. В. Васьковський робить посилання на наукові філософські праці таких відомих філософів, як Д. Юм, О. Конт, Г. Спенсер та ін.

І в теперішній час дослідження історії адвокатури покликано, перш за все, на основі аналізу історії та сучасного стану адвокатури виявити труднощі, що стоять перед цим інститутом, визначити шляхи удосконалення правового регулювання діяльності адвокатури,

перспективу розвитку цього важливого інституту правової системи. Саме ці основні моменти були відображені Є. В. Васьковським у його магістерській дисертації «Організація адвокатури».

Є. В. Васьковський розглядав адвокатуру як історично зумовлене соціальне явище, яке розвивалось і, зрозуміло, не залишалось у статичному стані із плином часу. Він указує, що з давніх-давен деякі автори навіть приписували адвокатурі божественне походження, як і іншим соціальним інститутам – державі і праву. Є. В. Васьковський робить посилання на авторів, які були прибічниками цієї ідеї. Так, на думку Фіо-де-ля-Марша адвокатська професія бере початок з Божественного Слова, яке захищало перед Господом потомство Адама. Гуссон також присвячує своє дослідження цьому ж Божественному Слову, першому за його висловом, адвокатуві людського роду [2, с. 8-9].

Слід сказати, що причини виникнення інституту адвокатури Є. В. Васьковський намагався з'ясувати за допомогою міждисциплінарного підходу. По-перше, на його думку, слід звернутися до даних антропології й етнографії, що стосуються юридичних засад первісних народів. По-друге, слід ознайомитися із станом правосуддя у сучасних напівцивілізованих державах. І, нарешті, зазирнути у глибину історії стародавніх і нових культурних народів [2, с. 9]. Отже, на думку Є. В. Васьковського, для вирішення питання про витоки адвокатури як суспільного інституту слід критично осмислити та інтегрувати антропологічні, етнографічні, історичні знання та знання чинного позитивного права та правосуддя.

Досліджуючи історію розвитку адвокатури, Євген Володимирович Васьковський неодноразово вказував на те, що на перших стадіях розвитку права не можна знайти адвокатуру у тому вигляді, в якому вона існує на теперішній час у європейських народів. Подібно до всіх соціальних утворень, вона не виникає одразу в абсолютно організованому вигляді, а з'являється спочатку у зародковій формі, яка може за сприятливих умов розвинутиися і досягти розквіту, а за несприятливих умов – занепасти. Правозаступництво – головна функція адвокатури – є результатом процесу розподілу праці. Відповідно, його розвиток й удосконалення повинні йти паралельно з ускладненням правового ладу суспільства.

Перший том «Організації адвокатури» Є. В. Васьковського було присвячено нарисові всесвітньої історії адвокатури, в якому автор розглядав визначення адвокатури, її походження у різних країнах світу, зокрема, Греції, Стародавньому Римі, Франції, Англії, Німеччині, Австрії, Бельгії, Голландії, Італії та інших країнах, а також в Росії. Іншими словами, у першому томі цієї наукової праці вчений аналізував розвиток інституту адвокатури як арсеналу способів захисту приватних інтересів фізичних та юридичних осіб у минулому та її становище у XIX ст.

У другому томі «Організації адвокатури» Є. В. Васьковський досліджував принципи організації адвокатури, юридичну природу адвокатури та задачі організації її діяльності. Вчений намагався визначити у другому томі перспективи розвитку адвокатури під час захисту при-

ватних прав та інтересів у цивільному судочинстві. Відповідно, автором було розглянуто такі питання: свобода адвокатської діяльності, внутрішня організація адвокатури, гонорар та інші питання адвокатської етики. Досліджуючи принципи організації адвокатури, вчений доходить висновку, що сутності та задачам правозаступництва найбільш відповідають відносна свобода професії, станове самоуправління, зв'язок з магістратурою, відносна безоплатність та відокремлення правозаступництва від судового представництва. Слід зазначити, що цей висновок можна ототожнити з висновком, до якого дослідник дійшов у першому томі своєї наукової праці. Отже, таке співпадання результатів дослідження, досягнутих різними методами, є найкращим підтвердженням їх істинності.

Таким чином, у наукових працях видатного вченого-правознавця, практикуючого адвоката Євгена Володимировича Васьковського присутнє історико-правове обґрунтування організації адвокатури як правового інституту та як інструменту захисту суб'єктивних прав. Неодноразово вчений заявляв, що прокуратура та суд представляють державу, а адвокатура представляє інтереси суспільства. Виявляючи проблеми адвокатури та аналізуючи їх, Є. В. Васьковський підкреслював важливе суспільне значення адвокатури, наголошуючи, при цьому, що судова система без адвокатури є неповною. Разом із цим, автор розглядав поняття судового представництва та протиставляв його поняттю адвокатури.

Список використаної літератури:

1. Корнієнко І. В. Наукова спадщина Є. В. Васьковського з питань адвокатури / І. В. Корнієнко // Право України. – 2012. – № 9. – С. 425–430.
2. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры : в 2 ч. / Е. В. Васьковский. – СПб. : Изд-е Н. К. Мартынова, 1893. – Ч. 1 – 396 с.

Ключові слова: Є. В. Васьковський, вища юридична освіта, історія та теорія адвокатури, адвокатська етика, присяжний повірений.

Ключевые слова: Е. В. Васьковский, высшее юридическое образование, история и теория адвокатуры, адвокатская этика, присяжный поверенный.

Key words: E.V. Vaskovsky, higher legal education, history and theory of advocacy, legal ethics, attorney.